

ADAR I:II – ACHIEVING ALIGNMENT

ספר השלמה

2 אר הלכה אורה בקה ויגל

הרמב"ם פותח את הלכות קידוש החודש באמירה: "הדשי השנה הם זודשי הלבנה ... והשנים שאנו מחשבין הם שני החמה". מציאות זו, לדבריו, גוררת מצב ש"יתרה שנת החמה על שנת הלבנה קרוב מאחד עשר יום" ועל כן: "כשיתקבץ מן התוספת הזאת כמו שלשים יום, או פחות מעט או יתר מעט, מוסיפין חדש אחד ועושין אותה השנה שלשה עשר חדש, והיא הנקראת שנה מעוברת". נמצינו למדים, שעבור השנה נועד כדי להשוות את מערכת הזמנים הנקבעת על ידי השמש, עם זו של הלבנה. כידוע, הנוצרים הולכים אך ורק בעקבות החמה, והמוסלמים בעקבות הלבנה, אך ביהדות לא רק שאנו מתחשבים בשני המאורות, אלא שאנו חפצים בתיאומם ואחדותם.

אך השאלה היא, כאמור, מה כל זה אומר לנו? ובפרט היום, שהלוח נקבע מראש... חז"ל דרשו כי האדם הוא עולם קטן, והעולם אדם גדול. כלומר, המציאות כולה נמצאת בזעיר אנפין באדם (ולהיפך). מה הם השמש והלבנה באדם?

מול דגים

מול החדש – דגים. לפי שבחדש זה הדגים שכנהרות ושבאגמים פרים ורבים. ומול דגים הוא מול של ברכה מפני שהדגים מכוסים מן העין ואין עין רעה שולטת בהם; ואין הקללה שורה בדגים לעולם, ואפילו במי המבול לא מתו כיון שלא השחיתו דרכם. והדגים אינם מודווגים אלא לבני מינם בלבד. ואף מולם של ישראל עלה בחדש זה לפי שנמשלו ישראל לדגים. מה הדגים חיים במים, אף ישראל כל חייהם בתורה שנמשלה למים. וכשם שהדגים פרים ורבים בחדש זה, כך תורמם של ישראל עלתה להם בחדש זה פעמים: בחדש זה נולד משה רבינו שהתורה נקראת על שמו, ובחדש זה חזרו וקבלו ישראל את התורה מרצונם הגמור בימי מרדכי ואסתר. ואולם, עיקר תקפו של חדש זה והצלחתו, נמסר לבני רחל: אמרים ומנשה ובנימין הצובאים על דגל אחד, ונתברכו ע"י יעקב אביהם בברכת "וידגו לרוב בקרב הארץ". לכן באה הישועה לישראל בימי מרדכי ואסתר בחדש זה, ע"י זרע רחל: שמרדכי מרע בנימין היה.

מולות כל החדשים נקראו בלשון יחיד: עקרב, קשת, גדי, דלי, טלה, שור, סרטן, אריה, בתולה, ומול חדש אדר נקרא בלשון רבים: דגים – רמו לשני אדרים: שאין לאדר שני מול אלא זה של אדר ראשון. אם המצי לומר, מולות החדשים תשרי וסיון שנקראים גם הם בלשון רבים: מאזנים, תאומים? אינם אלא לשון יחיד, שאין מאזנים אלא בשנים, וכן אין תאומים אלא בשנים.

אבא הרומז לחכמה שבמח כנועד, היא מחוברת עם הבינה שבלב שהם כוח הרגשת אדם, ומיד הוא מרגישה בלב וגורמין הולדה לכוחות המעשה כענין עין רואה (רמו לחכמה) ולב חומר וכלי המעשה גומרים...". כשהאדם 'בריא' ישנה זרימה חופשית בתוכו, ובה הוא יודע דבר בשכלו, מפנימו בלבו, והדבר מתבטא מיד במעשה כלשהו. ליסודות ה"חכמה" וה"בינה" כינוי נוסף בזה – "אבא" ו"אמא" (במחילה מכל אלו המוחות על הקישור בין נשים לרגשות...). אם כן, במצב מתוקן ישנו יחוד של "אבא ואמא", יחוד שמוליד צאצאים בעולם (ומכאן אולי אפשר להבין ביתר עומק את המצווה הראשונה בתורה – "פרו ורבו").

החידוש בדבריו של ר' צדוק הוא, שבטבע מאוחדים השכל והרגש עד כדי כך, שהם מכונים "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין" (שני רעים שאינם נפרדים לעולם). אך כידוע, במציאות הלא מתוקנת שלנו, יש לעתים גם פרישה של בני הזוג זה מזה. פעמים רבות, יש מרחק תהומי בין מה שאנו יודעים כנכון לבין מה שאנו מרגישים. הרבי מקוצר בלשונו הקולעת אומה, שהמרחק מן השמים לארץ הוא חמש מאות שנה, אך מן המוח אל הלב המרחק גדול עוד יותר... ממה נובע המרחק הזה?

לחוסמים ומעבדים פתוחים
אין מעבר חופשי בין המוח והלב (שאחר כך מוליד מעשה), כי יש לנו 'עורקים חסומים'... 'כולסטרול גבוה' ברוחניות אוטם את הפתחים ללבנו, וגורם למה שמכונה בספרים "טמטום הלב" (וידע אינשי בנפשיה, מה גורם ללבו וללבה של כל אחד ואחת לא להיות בדיק "לב טהור").

אם המעבר חסום, כיצד גורמים לפתיחתו מחדש? הרב גדליהו שארר? אומר, שכאן על האדם להשתמש במצוות העשה "וידעת היום והשבות אל לבבך...". הדבר לא קורה מאלי, ועל כן נדרשת עבודה רבה. איך "משיבים אל הלב"? בעלי המוסר יאמרו שהעבודה הנדרשת כאן היא זיכור הלב על ידי טיהור המידות וריסון התאוות, או אז יוכלו הידיעות לשוב ולשבת בלב. כיוון אחר לעבודה מציע בעל ה"אור גדליהו": "שיכשיר את לבו שיקבל את ההשפעה מהמוח, והכל תלוי באמת בידיעתו, שאם יש לו ידיעה בהירה, אז הידיעה משפיעה על הלב, וכפי בהירות הידיעה כן הוא קבלת הלב... ומתגבר על רצונות הלב". כלומר, כשהאדם קונה ידיעה מסוימת (לדוגמה: אחדות ה'), עליו להעמיק ולהתבונן

הראי"ה" מכנה את השכל – המאור הגדול (השמש), ואת הרגש – המאור הקטן (הלבנה).

התבוננות מעטה מובילה אותנו לפרטים רבים, המרכיבים את ההשוואה הזו. השכל, "המאור הגדול", הוא הכוח העיקרי המאיר את המציאות, ונותן לנו לראות אותה, ומאפשר לנו להתמצא בה. הוא קבוע, יציב, עקבי. הרגש, "המאור הקטן", מתמלא וחסר עם התנודות במצבי הרוח. הוא מושל דווקא בלילה, הוא האור הפנימי יותר, הנסתר בעומק המציאות. מקובל לקטלג אנשים לטיפוסים 'רציונאליים' או 'רגשיים', אך האמת היא ששני היסודות הללו נמצאים בתוך כל אחד ואחת מאתנו (אלא שאחד דומיננטי יותר מהשני).

ייתכן, וההוראה היוצאת מעיבורה של השנה, לכולנו, היא הדאגה לתיאום ולאחדות של שני הכוחות הללו, בבחינת "וידעת היום והשבות אל לבבך...". בדבריו של הראי"ה: "וכל העוסק בתורה לשמה מתברך באחדותם הגמורה ותמימותם השלמה של השכל והרגש, בצורה כזאת שכל אחד מרחיב את גבול חברו, והנם רעין דלא מתפרשין (רעים שאינם נפרדים)".

מחשבות, רגשות, מעשים
נסה להבין את הדברים הללו לאור דבריו של רבי צדוק הכהן, בפתחת ספרו "מחשבות חרוץ".

רבי צדוק עורך כעין 'אנטומיה רוחנית' של האדם, ומתייחס לשלשה יסודות: מחשבות (מוח), רגשות (לב) ומעשים (שאר האברים). מחשבות רבות עוברות במוחנו, בכל רגע של חיים, אך אלו לדבריו רק "לבושים" – הופעות חיצוניות של "עומק ראשית המחשבה ... הסתום ונעלם מהאדם, וזהו המחשבה סתימאה...". לא, אין הכוונה לתת-מודע (של פרויד), המורכב רובו ככולו מיצרים אפלים, אך כן מדובר בחלק לא מודע של האדם, אם תרצו – 'על-מודע', שממנו נובעים ונמשכים כל המחשבות... העומק הזה מכונה בקבלה ובחסידות "חכמה". בדומה למערכת הזו, פועלת באדם גם המערכת הרגשית, בה מקוננים רגשות רבים, אך רובם רק לבושים הנובעים ויוצאים ממעמקי הלב ופנימיותו. הנקודה הזו, שהיא תמצית החיות של האדם, מכונה "בינה". אך נחזור ל'אנטומיה'. המוח והלב הן אמנם מערכות שונות, אך לא נפרדות, ובלשונו של ר' צדוק: "כי אבא ואמא תרין ריעין דלא מתפרשין, כי מחשבה הנוגעת עד שורש

בה, ולא להשאירה כהרהור חולף ושטחי, וממילא הדברים גם יופנמו אצלו רגשית. אך בדבריו שם רומז לנו הרב שארר לכיוון נוסף בעבודה. בהערה במאמרו שם הוא מדבר על המציאות שלנו היום, בה אנו משכילים ויודעים יותר מאי פעם, אך אין קשר בין הידיעה והעשייה שלנו. ובהקשר שלנו, אין ספק שרובנו לומדות יותר מהסתבות רבה שלנו... אך האם אנו עובדות את ה' טוב יותר? כאשר אני שומעת את סבתא שלי מתפללת, ברור לי שלבה רחב פי כמה משלי, ואין גם ספק שאנו קצת רחוקות מהפשטות והתמימות בה נחננו אנשי דורה. תמימות שבאה לידי ביטוי בכל רגע של חייהם, בעשיית מעשי חסד ובדקדוק בקלה וחמורה בכל פרטי ההלכה. ולכאורה, על פי דברי ר' צדוק, אם יש יותר ידיעה אמורה להיות יותר עשייה?!

הרב שארר מאבחן את המצב ואומר שהידיעות שלנו היום, הן רק ידיעות ש'מקיפות' את האדם, ולא ידיעות שמחייבות אותו, ולכן ביכולתנו לשמוע וללמוד כל כך הרבה, עד כדי כך שעוד לא גמרנו לשמוע רעיון אחד, ואנו רצות לרעיון נוסף... בדורות עברו, לעומת זאת, לא 'ידעו' כל כך הרבה, כי הידיעה חייבה אותם, ועד שגמרו לעבוד על עצמם באופן שהמעשה שלהם יהיה מתאים עם הידיעה, לא היו שומעים ולומדים עוד.

התיקון הוא, אם כן, להבין שהידיעה כן מחייבת אותנו, "לא המדוש עיקר אלא המעשה". אנחנו צריכים להעביר את הדגש מצבירת ידע לתיקון ועבודה עצמית, וגם הלימוד צריך להיות כהדרכתו של הרמב"ן באגרתו המפורסמת לבנו "וכאשר תקום מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו".

לילה ללילה יחיה דעת

כאמור בפתיחת המאמר, נראה שזמן טוב להתחיל בעבודה זו, הוא עכשיו - באדר ראשון.

על סוד העיבור נאמר "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים..."¹². ואולי נרמז כאן, שעם התיאום החיצוני שנעשה בין השמש והירח, אנו נדרשות בתקופה הזו לתאם ולאחד את החמה והלבנה שבנפש - את המוח והלב, החכמה והבינה.

הייחוד הזה בין חכמה ובינה, אבא ואמא"¹³, הוא יחוד שמוליד מעשים, היוצרים מציאות מתוקנת יותר. ואולי בדרך רמז אפשר לומר, שלפיכך מכונה השנה "מעוברת". כנשים, חלקנו רב בהוצאת התהליך הזה אל הפועל.

הזיקה בין ה"אשה" וה"בינה" - לבא"¹⁴ מחייבת אותנו להוביל בעולם את מהלך ההשבה

אמנם, הנה ידוע מה שאמרו תלמידי הכעש"ט, שבכל יום בפרטות ישנה עבודת כל השנה בכללות, כי יש בכל יום עבודה של ראש השנה, עבודה של יום כיפור, עבודה של סוכות ושבעות, כן בוודאי ישנה עבודת ימי הפורים בכל השנה, כי בכל יום ויום יש צורך לעורר מחדש הנקודה הפנימית של האמונה, שבכל יום ויום האדם מתנסה נסיונות באמונה, וכל יום הנסיון שלו, ואין יום אחד דומה לחבירו. ובכל יום צריך כלים חדשים, מוחין חדשים, והתעוררות חדשה, במשנה כח לעורר נקודת האמונה הפנימית שבלב, להתחזק ולצרור הנפש בצרור האמת ולהיאחז בענפי האמונה, הנה כשם שבימי הפורים יש סגולה לעורר הרצון בהתבוננות בניסי המגילה, כן יהיה בפרטות כל ימי השנה, כי עבודת ימי הפורים שייכים בכל יום ויום, ואין זמנה מתאחר, ובכל השנה כולה, כל אימת שיתכונן האדם בדברי המגילה ובניסים שהיו בימים ההם, הנה תהיה סגולתה לעורר הלב ולהלהיבו באמונה, אשר על כן הנה הספר הזה, אשר ערכנו היום **בנעימים**, ישמש ספר חיזוק ואמונה לכל ימות השנה, ובוודאי כל הלומד בו, ומתי שילמד בו, ימצא מרגוע לנפשו, ומוצא מים לצמאון בכל עידון ועידנים.

מזל אדר דגים - לקח נשגב במדת הכסחון מהדגים

י פתח פתח

וגם שני דגים שפונים לכיוונים הפוכים ולא שניהם לאותו כיוון, הלא דבר הוא.

א לקח נפלא מהדגים מהגה"ק מאוסטרובצה זי"ע ונראה למצוא פתרון לחידה זו, על פי מה שמצאתי בקונטרס "משמרת כהונה" שנדפס בסוף ספר "אור תורה" להגה"ק מאוסטרובצה זי"ע, שיחה נפלאה ששח הגה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצה זי"ע לאחד מחסידיו, ואלו תוכן דבריו בתוספת ביאור: חוקרי הטבע בדקו ומצאו דבר פלא, בענין דגים שנמצאו בלועים בתוך מעי הדגים הגדולים מהם, הם

ב במאמר הקודם הארכנו לבאר הקשר הנפלא, בין ביאור מאמר הגמרא (תענית כט.): "משנכנס אדר מרכין בשמחה", לביאור ענין מזל אדר דגים, אשר שניהם קשורים לקבלת התורה שקיבלו בתודש אדר אחרי נס פורים. ונראה לבאר הענין בזה בדרך עבודה לענין אמונה פשוטה, על פי הידוע כי בעיור שמציירים חכמי האוסטרולוגים על הכוכבים שנראים בחודש אדר בצורת דגים, הציור הוא תמיד שני דגים שפונים זה מול זה לכיוונים הפוכים, וצריך להבין מה ביקש הקב"ה מסבב כל הסיבות לרמז בכך, שיצר את הכוכבים בחודש אדר בציור של שני דגים ולא של דג אחד.

השתוממו ונדהמו על כך, שלא מצאו אף פעם ראשו של הדג הבלוע, שהוֹג מכוון כנגד ראשו של הדג הבלוע וזנבו כנגד זנבו, אלא תמיד ראשו של הדג הבלוע מכוון כנגד זנבו של הבלוע. ענה הגאון הקדוש מאוסטרובצה ואמר על כך:

136
מצליח להשיגם ולבלועם, כי אז היה זנבו של הבלוע מול זנבו של הבלוע וראשו כנגד ראשו, לכן מראים לנו מן השמים, כי את מי שהוא רודף אחריו הוא לא יצליח להשיג, אלא שהקב"ה מזמין לו דג שבא מולו ואינו בורח ממנו, לכן כשהוא בולע אותו, נמצא שראשו של הבלוע הוא מול זנבו של הבלוע, וזנבו של הבלוע הוא כנגד ראשו של הבלוע.

13a
"העולם מבארים סיבת הדבר, שיש כאן לקח נשגב שאנו יכולים ללמוד מהדגים במדת כסחון בעניני פרנסה. כי היות שהדג הבלוע מחפש את פרנסתו בכך, שהוא רודף אחרי הדגים היותר קטנים שבורחים ממנו, נמצא כי תמיד כשהוא רודף אחריהם, ראשו של הבלוע הוא כנגד זנבו של הבורח ממנו, ואם היה

כו טיב פתיחה המועדים

ב **בוודאי** מי שזוכה באמת להתבונן באלו הניסים ובפסוקי המגילה מתוך רצון לגלות אמונה, והקב"ה מתגלה בלבו בהארת אמונה חדשה, הנה בוודאי הוא גם זוכה לישועות גדולות ונפלאות, כי עיקר הצרות והייסורים * כאים רק מנפילת האמונה וכאשר זה קם זה נופל, וכדאיתא בליקוטי מוהר"ן (מהדורא כתר א סימן ה) וזה לשונו כי יש סובלי חלאים, שיש להם מכות מפלאות, והם סובלים החלאים רק בשביל נפילת האמונה, בבחינת (דברים כה, נט): "והפלא ה' את מכתך וגו' מכות גדולות ונאמנות וחלים רעים ונאמנים". ונאמנים" דיקא, כי הם באים על ידי פגם אמונה, כי על ידי נפילת האמונה באים מכות מפלאות, שאין מועיל להם לא רפואות ולא תפילה ולא זכות אבות ע"כ, וכן הוא אומר (דברים לא, יז) ומצאחו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא, הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה, הרי שאפשר לזכות באלו הימים בישועות גדולות ונפלאות על ידי קניין האמונה, ועיקר הגלוי הוא בהתבוננות בנס המגילה ובפסוקים שבמגילת אסתר, ששם נתגלה הארה דיסוד דאבא, והוא עיקר המצוה בימי הפורים ולכן נקרא מגילת אסתר, על שם גלוי ההסתרה וכאמור.

מזה אנו חייבים ללמוד לקח נשגב בענין ההשתדלות שאנו עושים כפרנסה, לבל נחשוב שההשתדלות שלנו הוא שמביא לנו פרנסה, אלא הכל מן השמים כי מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה עד ראש השנה, ומה שאנו עושים השתדלות הוא רק משום שכן נגזר עלינו בחטא אדם הראשון (בראשית ג ט): "בזעת אפך תאכל לחם", אבל למעשה הקב"ה מסבב

ומזמין לנו את פרנסתנו כפי שנגזר עלינו שלא בקשר להשתדלותנו.

אמנם הגה"ק מאוסטרובצה זי"ע עצמו אמר על כך טעם חדש, שהוא לקח הנשגב שעלינו ללמוד מהדגים בענין זה על פי מה שמבואר בזוהר הקדוש ברעיא מהימנא (פנחס רכט): כי הדגים יש להם עינים פקוחות שאינן

נסגרות אף פעם.

פירושו של דבר הוא, שהדג אינו ישן כשאר הברואים, אלא חמיד הוא עד ועומד על המשמר שלא יבלעוהו הדג היותר גדול ממנו. והנה להיות שיש לו עינים פקוחות לראות מי הוא זה שבא כנגדו, לכן אינו מפתח כלל מהדגים הגדולים שהוא רואה מול עיניו, כי הוא חושב שתמיד יוכל לברוח מהם כאשר רק יתקרבו לבלוע אותו. אך לעומת זה יש לו פחד גדול מהדגים הגדולים שנמצאים מאחוריו וזכו, שהרי אותם הוא אינו מסוגל לראות בעיניו שבראשו, ובהכרח הוא בוטח בה' שישמרנו מהדגים הגדולים שמאחוריו וזכו.

לכן מראים לנו מן השמים, שמאותם הדגים הגדולים שנמצאים מאחוריו וזכו אין לו ממה לפחד, כי מן השמים שומרים עליו שלא יבלעוהו משום שהוא בוטח בה', אך מלפניו ששם הוא סמוך ובטוח בעיניו הפקוחות בבחינת (דברים ח י): "כוחי ועוצם ידי", הנה דוקא משם בולעים אותו הדגים הגדולים, ללמדנו מדת ה'בטחון' שכל זמן שהאדם בוטח בה' ולא בכוחות עצמו, כי אז הוא יכול להיות סמוך ובטוח שהקב"ה אכן ישמור עליו, אבל

אם הוא סומך ח"ו על עצמו בבחינת: "כוחי ועוצם ידי", כי אז דוקא משם הוא עלול ליפול בבאר שחת עכדה"ק.

שיחה כ. נעימות התפילה ב'

16 כאשר נתבונן נראה שענין זה מתאים להפליא, עם דברי נעים ומירות ישראל (תהלים יג ב): "עד אנה תסתיר את פניך ממני, עד אנה אשית עצות בנפשי". ופירש הרה"ק מהר"י מריזין זי"ע, שהוא בדרך שאלה ותשובה: "עד אנה תסתיר את פניך ממני", כלומר עד מתי תסתיר הקב"ה את פניו מן האדם, ועל כך מתרץ: "עד אנה אשית עצות בנפשי", כל זמן שהאדם שת במחשבתו כל מיני עצות, בסמכו על חכמתו ובינתו שהוא יודע לנהל את כל חייו בעצמו, אבל באותו רגע שהאדם בא לידי הכרה שאין בכוחו לעשות מאומה, אלא הקב"ה הוא הנותן לו כח לעשות חיל ועצת ה' היא חקום, כי אז מתבטל ההסתר פנים ומתגלה אליו ישועת ה' כהרף עין.

16 מנהג ישראל תורה לאכול דגים בשבת קודש

על פי האמור יומתק לתת טעם לשבת, על מנהג ישראל תורה לאכול דגים בשבת קודש. והענין הוא כי בשבת ימות החול אנו עוסקים במלאכה כדי להתפרנס, אבל בשבת קודש שאסור בעשיית מלאכה אין אנו עושים שום השתדלות להתפרנס, אמנם ראה זה פלא שדוקא מיום השבת אנו מתפרנסים ככל ימות השבוע, ככתוב (בראשית ב ג): "ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו". ומבואר בזוהר הקדוש (יתרו פח): "כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין".

והביאור בזה כי בימות החול שאנו עוסקים במלאכה, עלולים אנו לטעות ח"ו שכוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, אבל בשבת קודש שאין אנו עושים שום מלאכה, אי אפשר לטעות בכוחי ועוצם ידי, לכן מראה לנו הקב"ה שכל השפע שיש לנו בששת ימי המעשה, נמשך דוקא מיום השבת שאז אנו בוטחים בה'. הנה כי כן מטעם זה מנהג ישראל תורה לאכול דגים בשבת קודש, כדי שנלמד מהדגים לקח נשגב, שהקב"ה שומר עליהם דוקא מאותו מקום שהם בוטחים בה', כמו כן משפיע לנו הקב"ה שפע בשבת קודש לכל ימות השבוע, בזכות הבטחון שאנו בוטחים בה' בשבת קודש כשאין אנו עוסקים בשום מלאכה.

והנה ככל החזיון הזה קרה לנו בנס פורים, כי כשנפל הפור על חודש אדר שמזלו דגים שמת המן, כמבואר במדרש (אסתר רבתי ז יא)

ג. עוד כוונה אפשר לכיין באמירת הערב נא, כי "הערב" הוא מלשון עירוב, שמערבבים ביחד שני דברים, ועל זה אנו מבקשים מהקב"ה שהתורה שאנו לומדים, תתערב בנפשנו, ותבלע בדמינו, עד שנחאחד לגמרי עם התורה הק' ככל אורח חיינו, וזהו גם הכוונה בהמשך הברכה שנהיה כולנו "יודעי שמך", כי "ידיעה" הוא לשון קשר, והיינו שיהיה כל עצמותינו ומחולותינו דבוק ומקושר בהש"ת, וזהו גם כוונת "ולומדי תורתך לשמה" כדאיתא מהבני יששכר זי"ע (מגיד תעלומה, מאימתי, הרי"ף ה). ומרה"ק ר' העניך מאלכסנדר זי"ע (חשבה לטובה עמ' ק"ב) ד"תורה לשמה" היינו ללמוד אותה כפירוש שמה, שהיא מלשון "תורה דרך" כי היא מורה לנו הדרך להתנהג, והיינו כנ"ל שאנו מבקשים שהתורה תתאחד עמנו לתמיד, עד שנהיו מקושרים לגמרי עם התורה הק' ולאורה נלך בכל דרכינו.

שאמר: "כשם שהדגים בולעים כד אני בולע אותך". אבל טעה בזה כי מה שסייב הקב"ה שיפול הפור על חודש אדר שמזלו דגים, הוא כדי לרמוז לישראל שכאשר יראו באיזו צרה גדולה הם נמצאים, עד אשר אין להם על מי להישען כי אם על אבינו שבשמים, הנה כמקרה הדגים יקרה להם שמאותו מקום שהם בוטחים בה' הקב"ה שומר עליהם, והמן שבטח בכוחות עצמו לא היה מן הבלעים אלא מן הנבלעים. נמצא שדוקא ענין זה שהפור נפל על חודש אדר שמזלו דגים היה סימן טוב לישראל, שמחמת שאין להם על מי להישען אלא על אבינו שבשמים יזכו להיות מן הבלעים ולא מן הנבלעים.

מעתה נזכה להבין מה שברא הקב"ה את צורת הכוכבים בחודש אדר שמזלו דגים, שני דגים שפונים לכיוונים הפוכים ראשו של זה מול זנבו של זה, כדי ללמדנו דעת כי נס פורים שקרה לנו בחודש אדר, היה רק בזכות שהיינו בבחינת מזל אדר דגים, שתמיד ראשו של הנבלע הוא מול זנבו של הבלוע, ללמדנו כי מאותו מקום שהוא בוטח בה' אין לו ממה לפחד, ודוקא מאותו מקום שהוא בטוח בעצמו משם יפול בבאר שחת, וזוה נשכיל לדעת לבטוח תמיד בשם ה' כי שקר הסוס לתשועה וברוב חילו לא ימלט. הנה כי כן (אסתר ט כו): "על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור", כי מה שנפל הפור על חודש אדר שמזלו דגים, היה שורש הישועה לכלל ישראל.

ובכן יאיר לנו להבין הרמז במאמרם: "משנכנס אדר מרבין בשמחה".

כי כאשר זוכה האדם ללמוד הלקח הנשגב ממה שסייב הקב"ה שיפול הפור במזל אדר דגים, שאין לנו לסמוך על כוחינו ועוצם ידינו כי אם על אבינו שבשמים, הנה אין לך שמחה גדולה מזו שזוכה להמשיך ישועת ה' מחמת עוצם בטחונו בה'. וזהו גם כן הרמז

19 במאמרם (שם טו): "הרועה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר", כלומר שזוכו תמיד הלקח הנשגב ממזל אדר דגים, שאסור לבטוח בכוח מעשיו אלא יבטח בשם ה' אשר הוא נותן לו כח לעשות חיל, ואז יתקיימו נכסיו ויצליח בכל אשר יעשה.

R. Leff

21 **W**hat is commonly referred to as a leap year — when a second month of Adar is added — is more correctly described by our Sages as a *shanah me'uberes*, a “pregnant year.” The halachic concept of this year is mandated by the Torah’s directive that we guard the month of *aviv* (spring) and make Pesach within it. To do so we must coordinate the lunar months with the solar season.

MESHING TWO WORLDS

The solar year, used predominantly by the nations of the world, represents *Olam HaZeh*, this mundane physical world. This world is ruled by the sun and encompasses all that is under the sun. The solar year’s time, which is measured by the continuous motion of the earth in relation to the sun, is stable and precisely calculated. The lunar year represents time ruled by the moon and its phases, ever changing and renewing, a time that man controls by declaring and sanctifying the new moon not necessarily on the day calculated for it astronomically. Hence, it symbolizes the spiritual world, the world that for the present is less obvious, ever changing, and in the

hands of man to determine — a world that proclaims renewal and ultimately a World to Come and a revival of the dead.

22 The moon is smaller, a mere reflection of the sun, symbolizing the prominence of the visible externals of the physical world as opposed to the concealed and modest nature of the spiritual world. The moon and all that it represents is thus referred to as *katan* — small, modest, and humble — while the sun is big, ostentatious, and grandiose.

Our redemption from Egypt occurred when the process of renewal and revitalization in both of these worlds coincided. Hence, the lunar month of Nissan inaugurates a period of *nissim*, of miraculous rebirth and resurgence, at the same time that the natural world is undergoing a similar process called spring. The ultimate expression of real freedom is when both worlds function in harmony, complementing and supplementing each other. They then provide the ideal environment within which one can exercise his free will, utilizing the material word and consecrating it, and ultimately acquiring the reward of the World to Come. This harmonious meshing of the two worlds is the description that the Rambam gives to the environment of our ultimate redemption in the era of Mashiach (*Hilchos Melachim* 2:4–5). Hence we are commanded to constantly endeavor to keep these two time zones synchronized by adding a lunar month to the year when necessary.

23 The year that results from this addition is called a “pregnant year” because it is in this manner that the “embryo,” the concealed, relatively modest and small spiritual world, meshes with the “mother,” the large, overt physical world, to become one. The physical world provides a life-giving environment to the spiritual realm, and the spiritual world gives eternal perpetuity to the physical realm, as the mother provides a life environment for the embryo and the embryo gives perpetuation to the mother.

24a TWO PURIMS — THE SMALL AND THE BIG

It is precisely an additional month of Adar that is utilized to achieve this synchronization. Adar, explains the Maharal, is the month farthest from the previous Nissan, the most removed from miracles and the spiritual. It is the month in which Moshe Rabbeinu died, when this great spiritual light departed from this world. And yet, at the same time, it is the month closest to the coming Nissan, the month in which Moshe Rabbeinu was born and his spiritual light

246

entered this world. It is the month whose zodiacal sign is fish, representing the dual nature of the fish — on the one hand concealed from the physical view, and at the same time constantly prolific, multiplying physically.

→ The essence of the month of Adar is Purim, the paradox of the extreme hostility of the materialistic Amalek to the spirituality of Klal Yisrael. Purim is the ultimate meshing of the physical and spiritual worlds, when the physical acts of eating and drinking become expressions of ultimate spirituality. Therefore, during a *shanah me'uberes* we have a Purim Katan and a Purim Gadol. The first Purim is celebrated in a subdued, low-key fashion. It represents a Purim relegated to the small, concealed spiritual world. The second Purim is meshed with the *olam hagadol*, the open, large physical world, and is celebrated openly.

25 During a *shanah me'uberes*, we add the phrase “*v'chaparas pesha*” in the *mussaf* of Rosh Chodesh. This year helps us atone for *pesha*, literally, “rebellion.” When the physical world and the spiritual clash, the body rebels against the soul and man rebels against G-d. The year that helps to mesh these two realms aids one in atoning for these sins of rebellion.

In the language of our Sages, *pesha* also connotes negligence (*Shevuos* 49a). Negligence occurs when one’s body and soul are out of synchronization. The leap year helps to atone for this kind of *pesha*.

26 THE COIN OF FIRE — A SYMBOL OF SYNCHRONIZATION

The Mishkan and Mikdash also represent the meshing of the two realms. G-d’s presence permeates the physical framework of the Mishkan and Mikdash, which represent the entire physical universe. The construction of the *Aron*, which is the essence of the Mishkan — its heart and core — and the specific location of the concentration of G-d’s presence, was attributed to Betzalel, since he was *moser nefesh* to construct it. *Mesiras nefesh*, self-sacrifice, represents the antithesis of *pesha*. While *pesha* represents an antagonistic relationship between body and soul, represented by the rebellion of the body against the soul, *mesiras nefesh* is when the body and soul merge into one unified effort. When Betzalel made the *Aron*, his soul was infused into the material product he produced, and thus his name and essence devolves upon that object. For this reason, the *Aron* was called in his name.

27

This same *mesiras nefesh* was demanded of every Jew when he gave his half-shekel toward the upkeep of the communal sacrifices. Money is considered like a person’s life. Giving money, giving of one’s material possessions, is thus a form of *mesiras nefesh*. Although it was only a token coin, HaKadosh Baruch Hu showed Moshe Rabbeinu that this gesture represented a coin of fire that merged the physical and spiritual aspects of the donor — his material and spiritual possessions.

→ The month of Adar, the month that represents the meshing of the physical and the spiritual, was therefore the month in which the *shekalim* were collected. This also explains the announcement concerning *kela'im* that also was done during Adar. *Kela'im*, the mixture of diverse seeds, represents the meshing of the physical and spiritual forces in a prohibitive and damaging fashion. This is contrasted with the *shekel*, which signifies the meshing of these two worlds in the proper, permitted fashion.

דיבור - צירוף הרוחניות אל הגשמיות

אך צריך לבאר, מדוע אפילו בדברי תורה שהדיבור עצמו הוא מצוה ממעלת השתיקה למעט בדברים?

המהר"ל (נתיבות עולם נתיב השתיקה פ"א) פותח את דבריו בפסוק (משלי יז) "חושך אמריו יודע דעת יקר רוח איש תבונה" אדם שהוא חסכן בדיבוריו הוא איש דעת, ומבאר: "שלא רצה לומר כי מי שהוא מונע הדיבור שלו מורה שהוא יודע דעת ולכן הוא מונע הדיבור", הסיבה למניעת הדיבור נובעת מהדעת שיש לו, "כי כאשר מרבה דברים העיקר אצלו נפש המדברת, אשר נפש המדברת יש לו חיבור וצירוף אל החומר", הדיבור בא מנפש המדברת, דהיינו, כשאדם מוציא את המחשבה - שהוא כח רוחני - לפועל ע"י שמכבט אותה בדיבור, הוא מצרף את הדיבור אל החומר והגוף, כי הגוף מכבט את עצמו ע"י כח הדיבור שלו "ואינו נבדל לגמרי", הרוחניות היא דבר הנבדל מהגשמיות, וע"י הדיבור הוא מצרף את הרוחניות לתוך הגשמיות, א"כ חסרה לו המעלה הרוחנית - המבדלת. "ולכך מרבה דברים יותר מדאי כי אין שכל שלו נבדל מן החומר", זה שמרבה לדבר, זו תוצאה משליטת נפש המדברת המצורפת אל החומר, ולכן הוא מרבה בדיבורים, כי הוא קרוב יותר אל החומר, ואין השכל שלו נבדל לגמרי מן החומר, "אבל כאשר מונע הדיבור שאו מורה כי השכל שלו אינו מוטבע בחומר רק נבדל ממנו", הדבר מכבט את מעלת השכל שלו - "שכל נבדל" שאינו זקוק לצירוף החומר, "ולפיכך אינו מדבר הרבה, כי השכל הנבדל אצלו עיקר".

קט ליקוטי מאמרים שבילי פנחס פורשת תצוה תש"ע

כח הדיבור מול כח השתיקה

פתח דברינו ואיר לבאר כל זה, על פי יסוד נפלא שלמדנו ממשנתו הגדולה של ה"שפת אמת" (פורים שנת תרמ"ח) אשר דיבר בקדשו לבאר מדוע זכה מרדכי שנקרא על שם שני השבטים: "איש יהודי" משבט יהודה, "איש ימיני" משבט בנימין. על פי מה שמצינו כי רחל ולאה הם שורש לשני כוחות נפלאים שיצר הקב"ה באדם - הכח לשנות מול הכח לדבר, כמבואר במדרש (בר עא ה) על הפסוק (בראשית כט לה): "ותאמר הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה".

"לאה תפסה פלך הודיה, ועמדו הימנה בעלי הודיה, יהודה (בראשית לח כו) ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני, דוד אמר (תהלים קיח א) הודו לה' כי טוב, דניאל אמר (דניאל ב) לך אלהא אבהתי מהודא ומשבח אנה.

רחל תפסה פלך שתיקה, ואלא סיפרה ליעקב כי לבן עומד להכניס את לאה במקומה, ועמדו כל בניה בעלי מסטירין, בנימין ישפה - יש פה, יודע במכירתו של יוסף ואינו מגיד, שאול (שמואל א י) ואת דבר המלוכה לא הגיד לו, אסתר (אסתר ב כ) אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה, על כן קראה שמו יהודה".

ענין זה מובא גם במדרש (אסתר רבתי ו) (ב) על הפסוק (אסתר ב כ):

"אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה כאשר צוה עליה מרדכי, מלמד שתפשה שתיקה

דוקא רחל אמנו אשר "תפסה בפלך השתיקה" במסירות נפש ממש, שלא להשתמש בקול שלה לספר ליעקב על הרמאות של לבן, והיתה מוכנה לוותר על יעקב שהיה כל כך יקר ללבה כדי שלא לבייש את לאה אחותה, רק קול קדוש כזה יש לו את הכח לפרוץ כל מחיצות של ברזל, לפתוח שערי שמים ולעלות למרום עד לפני ה'.

33 יין ובשמים הם רמז על כח הדיבור והשתיקה

נחזור לדברי ה"שפת אמת" שמוסיף לבאר בזה בדרך נפלא הטעם שקבעו חכמינו

ז"ל ימי פורים למשתה יין, ככתוב במגילה (אסתר ט כב): "לעשות אותם ימי משתה ומשתה", זאת ועוד, מדוע סיבב הקב"ה שהגואל כנס פורים נקרא "מרדכי" על שם בשמים, כמבואר בגמרא (חולין קלט:): "מרדכי מן התורה מנין, דכתיב מר דרוו ומתרגמיהו מירא דכ"א, פירוש, "מירא דכ"א" שהוא בשמים הן אותיות "מרדכי".

הביאור על כך על פי מה ששינוי בגמרא (יומא עו:): "אמר רבא, חמרא וריחני פקחין", פירוש, "חמרא" הוא יין, "ריחני" הוא בשמים שיש להם ריח טוב, ועל כך אמר רבא: "חמרא וריחני פקחין", ופירוש רש"י: "פקחין - פקחוני, עשאוני פקח". וצריך להבין דברי חכמים וחידותם, כי בוודאי לא יעלה על הדעת להבין

דברי רבא כפשוטם, שנתחכם בתורה על ידי ששתה יין והריח בשמים.

ומבאר ה"שפת אמת" הכוונה בזה, על פי מה שמצינו בין ובשמים שיש בהם דברים סותרים, כמו ששינוי בגמרא (מנחות פז): שהגזבר היה בודק אם היין טוב בלי להשמיע שום קול, ומפרש בגמרא הסיבה לכך: "מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן, כשם שהדיבור יפה לבשמים כך דיבור רע ליין", וכן מבואר בגמרא (כריתות ו:): "כשהוא שוחק אומר היטב הדק הדק היטב, מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן כשם שהדיבור רע ליין כן הדיבור יפה לבשמים".

הנה כי זהו שרמז רבא במתק לשונו: "חמרא וריחני פקחין", כלומר הלחך הנשגב שלמדתי מיין ובשמים, שלפעמים צריך ללמוד מהיין להתאזר בכח השתיקה שהוא טוב ליין, ולפעמים צריך ללמוד מהבשמים להשתמש עם כח הדיבור שהוא טוב לבשמים, הם שגרמו לי להיות פיקח.

מנחם

The Mishnah stated: HOW DOES ONE EXAMINE the wine for impurities? - הַגָּבֵר יוֹשֵׁב בְּקֶנֶה וְהָיָה קֶנֶה בְּיָדוֹ - When [THE BARREL] DISCHARGED THE FROTH OF THE SEDIMENTS, HE TAPPED WITH THE REED.

The Gemara elaborates: When [THE BARREL] DISCHARGED THE FROTH OF THE SEDIMENTS, THE TREASURER TAPPED WITH THE REED³⁰ to signal that the spigot be shut.

The Gemara wonders: But let [the treasurer] just tell [the operator] to shut off the flow! Why did he strike with a reed?

The Gemara answers: [This ruling] actually supports the dictum of R' Yochanan said: Just as speech is beneficial for spices,³⁰ so speech is detrimental to wine.³¹ Therefore, the treasurer would use a stick, rather than speech, to communicate in this case of wine.

בעצמה, כרחל וקנתה שתפשה פלך שתיקה, עמדו כל גדולי זרעה בשתיקה, רחל תפשה פלך שתיקה, ראתה סבלוניתיה ביד אחותה ושתיקה, בנימין בנה תפש בשתיקה, תדע שאבנו שהיתה בחשן היתה ישפה, לומר יודע היה במכירת יוסף ושותק, ישפה - יש פה ושותק, שאול בן בנה, ואת דבר המלוכה לא הגיד לו, אסתר, אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה".

30 לפי זה אומר ה"שפת אמת", כי מטעם זה נקרא מרדכי בשני התוארים של שבט יהודה ושבט בנימין: "איש יהודי", "איש ימיני", כדי ללמדנו שמרדכי כלל בתוכו שני כוחות נפלאים, מצד אחד כח הדיבור שירש מצד אמו משבט יהודה, בנה של לאה אמנו אשר "תפסה פלך הודיה" לומר: "הפעם אודה

את ה'", ומצד שני כח השתיקה שירש מצד אביו משבט בנימין, בנה של רחל אמנו אשר "תפסה פלך השתיקה".

"עת לחשות ועת לדבר"

טרם שנמשיך בדברי ה"שפת אמת", הבה נתבונן בשני כוחות הללו שברא הקב"ה באדם - הכח לדבר מול הכח לשותק. על כח הדיבור שיצר הקב"ה באדם למדנו ממה שכתוב (בראשית ב ז): "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיים". ופירש בתרגום אונקלוס: "והות באדם לרוח ממללא", וזהו שפירש רש"י: "לנפש חיה, אף בהמה וחיה נקראו נפש חיה, אך זו של אדם חיה שבכולן, שניתוסף בו דעה ודיבור".

אמנם לעומת כח הדיבור צריך לדעת מתי לשותק, כמו שאמר החכם מכל אדם (קהלת ג ז): "עת לחשות ועת לדבר", והנה כאשר אין לאדם צורך או רצון לדבר, כי אז אין שום

ערך בכח השתיקה מכיון שהוא דבר טבעי, אולם כאשר יש לאדם צורך עז לדבר ולהשיב לחורפיו דבר, ובכל זאת הוא מונע עצמו מלדבר ושותק שכרו הרבה מאד, כמו ששינוי בגמרא (שבת פח:): "הנעלבין ואינן עולבין, עומעין חרפתם ואינן משיבין, עושין מאהבה ועמחין ביסורין, עליהו הכתוב אומר (שופטים ה לא) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו".

31 כפי שלמדנו מדברי המדרש, רחל ולאה הם שורש לשני כוחות הללו, לאה אמנו היא שורש לכח הגדול של הדיבור, כי כאשר זכתה לאה להוליד את הבן הרביעי מהשבטים, לא קיבלה את זה בשתיקה של סניףק ושמתה, אלא פצחה בשבח והודאה לה: "ותאמר

הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה" לכן זכתה שיצא ממנו דוד המלך נעים זמירות ישראל, שחיבר ספר תהלים שכולו שיר שבח והודאה לה.

30 The Gemara in Kereisos (6b) teaches that when one ground the spices for the Temple incense, he would say aloud, "[Grind it] very fine" (Rashi ms.). See Tosafos.

נחזור לדברי ה"שפת אמת" שמבאר בזה, מה שסיבב הקב"ה נס פורים על ידי "מרדכי" - "מר דור" שהוא "בשמים" וגם קבעו ימי הפורים למשתה ושמחה לשנות בהם "יין", כדי לזנוז בכך על שני הכוחות של יין ובשמים, שהם כוח השתיקה מול כוח הדיבור בבחינת: "ומרא וריחי פקחין", שניחן בהם מרדכי ועל שם כך נקרא בשני התארים שירש משבט יהודה ושבט בנימין: "איש יהודי", "איש

נקדים לבאר אפוא מצינו אצל מרדכי הצדיק, שני כוחות הללו כוח השתיקה מול כוח הדיבור בקשר לנס פורים, על פי מה שכתב ב"שמח משה" (פרשת תרומה) לפרש הכתוב (אסתר ד א): "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויצא בתוך העיר ויועק זעקה גדולה ומרה". כי מרדכי ידע בקבלה שעתיד הקב"ה לעשות נסים לישראל בימי הפורים, אלא שהסתיר זאת מישראל כדי שיחזרו בתשובה, על מקו שחטאו כשנחנו מסעודתו של אחשורוש ועל מה שהשתחוו לצלם בימי נבוכדנצר, והנה הדברים בלשון קדשו:

הנה כי כן יאיר לנו להבין שני הכוחות שהיו למרדכי, כי מצד אחד היה לו כוח השתיקה שלא לספר לישראל שהקב"ה יעשה להם נס, כי אז לא היה חוזרים בתשובה, וכח זה היה לו מצד היותו "איש ימיני", משבט בנימין בנה של רחל אשר תפסה פלך השתיקה, אולם מצד שני היה צריך להשתמש בכוח הדיבור לועוק "זעקה גדולה ומרה", כדי לעורר את ישראל בתשובה, וכח זה היה לו מצד היותו "איש יהודי", משבט יהודה בנו של לאה אשר תפסה פלך הדיבור.

יומתק לבאר בזה מה שמבואר בספרים הקדושים, ומקור הדבר ב"מחברת הקודש" (שער הפורים) בהגות מרדכי"ש (המקובל האלקי רבי נתן שפירא) כי מרדכי"ש בגימטריא רח"ל לא"ה, לפי האמור יש לומר הביאור בזה, כי מרדכי כלל בתוכו את פלך השתיקה של "רחל" ופלך הדיבור של "לאה".

"המן מן התורה מנין, המן העץ"

בדרך זו במסילה נעלה לבאר ביתר שאת איך ענין זה מתקשר עם הנס של פורים, נקדים מה ששינוי בגמרא (חולין קלט:): "המן מן התורה מנין, המן העץ", ופירש ה"בני יששכר" (אדר מאמר ז אות ט) הכוונה בזה, על פי מה שכתב ב"משנת ססידים" (אדר פ"ג) בשם רבינו האריז"ל, כי על ידי שנרתי ישראל מסעודתו של אחשורוש, נתעורר החטא

הקדמון של אדם הראשון שאכל מעץ הדעת, והיה ביאור המאמר: "המן מן התורה מנין, כלומר מנין היה לו הכח לקטרג על ישראל, ומתוך 'המן העץ אשר צויתך בבלתי אכל ממנו אכלת', שנתעורר חטא עץ הדעת על ידי שנהנו מסעודתו של אותו רשע.

וכן כתב בש"ה הקדוש (פרשת תצוה אות ד):

"ברמז המן שמרמז בתורה, נרמז חטא האכילה שהביא הגזירה לעולם על ידי אכילה בימי אדם הראשון כשאכל מן העץ, וכן אירע בימי המן, בשביל חטא אכילה שנהנו מסעודתו של אחשורוש, אף על פי כן היה הסוף שנתלה על העץ, והוא המן - המן העץ".

וכן כתב עוד (פרשת שקלים אות ג): "המן מהתורה מנין, רצונו לומר היאך מאז רמזו בתורה שעלה אדעתו לכלות ישראל, והוא בודאי ידע אהבת הקב"ה לישראל, על זה אמר המן העץ וגו', אשר נזוז מיתה מחמת עון אכילה, וכן כאן אמרו רבותינו ז"ל (מגילה יב). שנתחייבו מפני שנהנו מסעודת אחשורוש, ולא ידעו כי המן יהיה על העץ".

* "הבני יששכר" (שם) מוסיף לבאר בזה, מה שאמרה אסתר למרדכי (אסתר ד טו): "לך כנס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואת תשתו שלשת ימים לילה ויום", על פי מה שכתב החיד"א ב"דבש לפי" (מערכת א אות ד) בשם רבי חיים וויטאל כי אסתר היתה גלגול חוה, על כן ביקשה: "וצומו עלי" כדי לתקן מה שגרמה לחטא עץ הדעת, שחטא זה גרם לעורר גזירת המן להשמיד את כל היהודים.

* נמצינו למדים מזה, כי אם היתה חוה נמנעת מלהיכנס עם הנחש בדין ודברים, על אזהרה ברורה שהזהיר הקב"ה את אדם הראשון (שם ב יז): "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, כי ביום אכלך ממנו מות תמות", לא היתה מגיעה לידי כך ליפול ברשת הנחש לאכול מעץ הדעת. והוא שאמר החכם מכל אדם (משלי יט): "ברוב דברים לא יחדל פשע וחושך שפתיו משכיל".

ועתה בא וראה כי על פי האמור נשכיל להבין, מדוע נתרקה אסתר תחילה כל כך מאחשורוש שלא להרבות עמו בדברים, ככתוב (אסתר ב כ): "אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה כאשר צוה עליה מרדכי", שהרי כבר הבאנו דברי ה"בני יששכר" בשם רבינו חיים וויטאל כי אסתר היתה גלגול חוה.

חיה בעץ הדעת על ידי שנכנסה עם הנחש בדברים, נתרקה אסתר מן אחשורוש"ש - זוהמ"ת הנח"ש שלא להיכנס עמו כלל בדברים.

43 הנה כי כן ירווח לנו להבין הוויכוח הקשה שבין מרדכי לאסתר, כי כששלח מרדכי את התך כדי לבקש מאסתר שתויכנס אל המלך לבקש על עמה, סירבה אסתר מתחילה להיכנס אל אחשורוש בטענה, שראוי להתרחק מהנחש הקדמוני שלא להיכנס עמו כלל בדין ודברים, שהרי זאת היתה סיבת הכשלון שלה בגלגול הקודם שלה בהיותה חוה, שנכנסה עם הנחש במשא ומתן של דין ודברים.

זאת ועוד, כי בהיותה משבט בנימין בן רחל אשר תפסה ב"פלך השתיקה", וגם האבן של שבט בנימין הוא "ישפה" אותיות "יש פה", כלומר יש לו פה אבל אינו מספר על מזימת יוסף, שפטה כן ראוי לה ללכת בדרכי אבותיה לתפוס בפלך השתיקה, ולא להיכנס למלך אחשורוש מזוהמת הנחש ולפתוח עמו בדין ודברים.

* על כן בא מרדכי "איש ימיני", שהיה גם כן משבט בנימין מזרעה של רחל אשר תפסה בפלך השתיקה, אולם בהיותו גם כן "איש יהודי", כי מצד אמו ירש את הכח של שבט יהודה בן לאה אשר תפסה בפלך הדיבור, ולכן ידע מתי צריך לתפוס בפלך השתיקה ומתי בפלך הדיבור בבחינת: "עת לחשות ועת לדבר".

והנה השיג כרוח קדשו כי עכשיו הגיע הזמן לדבר, על כן אמר לאסתר: "אל תדמי בנפשך להמלט בית המלך מכל היהודים, כי אם החרש תחרישי בעת הזאת", כלומר בעת הזאת אסור לך לתפוס בפלך השתיקה, כי אם החרש תחרישי בעת הזאת, "רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת זכות אביך תאבדו, ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות".

"אמר רבי יצחק, מאי דכתיב (תהלים נב ב) האמנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם, מה אומנתו של אדם בעולם הזה, ישים עצמו כאלם, יכול אף לדברי תורה, תלמוד לומר צדק תדברון", ולפי האמור שני הדברים קשורים זה בזה, כי רק מי שיכול לשים עצמו כאלם לשתוק שלא לדבר דברים בטלים, מקבל מן השמים את הכח לדבר דברי תורה.

על פי האמור יאיר לנו להבין מה שאמר רבי שמעון בן גמליאל (אבות פ"א מ"ז): "כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה, ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, וכל המרבה דברים מביא חטא". כי רק מי שיש בכוחו להתגבר על יצרו לשתוק במקום שאסור לדבר לשון הרע וכדומה, יש לו את כח הקדושה להשתמש בכוח הדיבור להשפיע תורה לתלמידים.

45 ולפי המבואר שימשו אכן שני כוחות הללו מקור לנס של פורים. הא כיצד, כח השתיקה הוא תיקון לחטא עץ הדעת שביקש המן לעורר על ישראל, אשר כפי המבואר שורש חטא עץ הדעת הוא על ידי שלא אחזו אדם וחוה בפלך השתיקה, ונפלו ברשת הנחש הקדמוני שסחב אותם להיכנס עמו בדברים, ואילו כח הדיבור הוא כדי שיקבלו עליהם לעסוק בתורה אשר עיקרה בדיבור, כמו שמצינו בגמרא (עירובין נד.):

ונראה לפרש כוונתו לפי המבואר, כי דוקא מי שאוחז בפלך השתיקה על ידי ששומר על קדושת פיו ולשונו שלא לדבר דברים אסורים, הרי הוא זוכה לדבר דברי תורה ללמוד וללמד לשמור ולעשות, כמו שאמר רבי שמעון בן גמליאל: "כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה", וכמו שאמר רבי עקיבא: "סיג לחכמה שתיקה".

* והוא הלקח הנשגב שאנו למדים מיון אשר בעת עשייתה צריך לתפוס בפלך השתיקה כדי שלא להזיק ליין, אולם אחרי שהיין כבר נגמר כדת בפלך השתיקה, אז יש בכח היין להשפיע לאדם כח הדיבור לומר שירה לה', כי מטעם זה: "אין אומרים שירה אלא על היין". הנה כי כן זהו הרמז במה שקבעו חכמינו ז"ל פורים למשתה יין, כדי ללמדנו שצריך להיות בבחינת יין הכולל שני כוחות הללו, בדברים בטלים צריך לאחוז בפלך השתיקה, ועל ידי זה נזכה לאחוז בפלך הדיבור לפתוח את פינו בעסק התורה ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

לעולם שפעת זיו האור הגדול, ונכנסים לתוך העולם הזה. וכל המגילה הוא רק ע"פ דרכי הטבע, ועי"ז האור מאיר למטה לתוך עולם הטבעי (כמ"ש הקדו"ל). ולשם כך פושטים המגילה כאגרת כדי לבשם אורא דעלמא בעוז קדושת האור המתגלית ומכבצת מתוך תיבות המגילה, ולהשפיע ישועות והצלחות ברוחניות וגשמיות בכלל ופרט (כדאי) כ"ז בספה"ק).

והנה כן הוא הדבר בפורים וגיל, שע"י עבודתנו בארבע מצוות היום אנו ממשיכים השפע לכל העולמות, וע"ד שכ' בווה"ק (ח"ב דף מ:) שישראל מפרנסים לאביהם שבשמים כי ע"י עובדא דלתתא איתער לעילא, וכל העולמות מייחלים ומצפים לקיום מצוות היום שיקיימו ישראל. ע"ד שכ' בווה"ק היאך שממתינים כל העולמות והמלאכים שיספרו ישראל כליל פסח סיפור יצ"מ. וחיי עולם נטע בתוכנו להשפיע ולהחיות לכל העולמות.

אבל בשנה מעוברת, שכפי המבואר לעיל גדול מאד ריחוק הלכנה מהחמה, ובאדר הראשון גדול מאד ההסתר והחשך, וכבר עברו שנים ושלושה שנים שלא הי' תקופת הלכנה מרוחקת מתקופת החמה כמו באדר הראשון שבמעוברת. וע"כ אין אז בכוח של ישראל לפרנס לאביהם שבשמים ע"י קיום המצוות הנ"ל ולתקן ולהשפיע גדול האורה כבכל שנה, כי שחה לעפר נפשם ורחוקים מאד מגאולה של ניסן. וע"כ בגדול חכמתם קבעו אנשי כנה"ג לבל יקיימו מצוות היום באדר הראשון. וממילא כפי הכלל המובא בספה"ק כאשר אין בכוח של ישראל לעשות התיקון נצרך, אזי הקב"ה בכבודו עושה כביכול התיקון למענו, ואף שאנו אין קרין המגילה, מ"מ היא נקראת בשמים ע"י הקב"ה. וע"ד שאחז"ל (מגילה טו:) עה"פ ויארר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים מלמד שנקראים מאליהן. וה"נ באדר ראשון המגילה נקראת מאליה, ואז נעשה התיקון באופן מעולה יותר, ע"ד שאמרו בספה"ק שכשהמצוה מתקיימת ע"י בחי' "מעלה עליו הכתוב כאילו עשה", הרי היא מתקיימת באופן מעולה ביותר. והקב"ה אומר אז כמאמר הנביא (ישעי' ס"ג)

והשתא יונח לנו דקדוק לשון הכתוב שאמר "אגרת הפורים השנית", כי באדר שני המגילה נקראת פעם שנית, שהרי כבר נקראה מאליה באדר הראשון, ושפיר קאי ל' "השנית" על האגרת. ודרשינן מקרא שקיומה של קריאת המגילה אצלנו היא בעת קריאתה בפעם השנית שהוא בחודש השני, אחר שכבר נקראה מאליה ומעצמה בחודש הראשון.

ומזה הטעם נקרא בשם "פורים קטן" ע"ד המבואר בגמ' כ"מ (י"ב:) שאף גדול הסמוך על שלחן אביו נקרא קטן. וה"נ, בפורים שבאדר ראשון אנו סמוכים על שלחן אביו שבשמים שהוא כביכול מקיים המצוות במקומנו, וע"כ אנו חשוכים כקטנים. וע"ש זה נקרא היום פורים קטן. והפורים הראשון גדול וקדוש מאד, רק נקרא קטן מפני שהוא סמוך על שלחן אביו ואינו בכחי' מפרנס. וי"ל עוד, שלכן נקרא קטן, כי אז הלכנה בפגימתה ובריחוקה מהשמש ומגן ה' בריחוק רב, ואז נתעורר בחי' פגימת הלכנה אשר מהאי טעמא נקראת המאור הקטן, כידוע.

ואחרי שאנו מקבלים שפעת האור הנספגת בקרבנו בפורים קטן, אנו מסוגלים כבר באדר השני לקיים המצוות בעצמנו, כי כבר קבלנו נתינת כח וחיות, וכבר ביכולתנו לפרנס אביו שבשמים ע"י איתערוותא דידן.

כך גם בשאלת התיזמון. שמעתי פעם הערה נפלאה של הרב יעקובזון שליט"א, שכאשר יוצאים משיעור לא כדאי להגיב עליו מיד, ולהביע חוות דעת על מה עשמענו, אפילו לטובה. האמידה בפה מוציאה ומקהה את הרושם שנוצר בלב. ככל שאנו נעשות עמוקות יותר, אנו מקבלות כוח לשהות עם דברים לאורך זמן. להלן דבריו המאלפים של הרב דסלר, שדומה כי הם יכולים להפרות את כולנו: "וכל שייכות לעניינים שמבחוץ ממעטים את הפנים, אפילו מי שבפנים לבבו - דאגות העולם הזה, גם אלה יתמעטו אם ידבר אודותם לאחרים, כמאמר רז"ל 'דאגה בלב איש - ישיחנה לאחרים'. וכתב הרב שמחה זיסל זצ"ל (הסבא מקלם) שמעולם לא דיבר עם אחרים בעניינים שעוררו את פנים לבו, כל זמן שלא נתיישנו אצלו ופסקו מלעוררו. ובעניין אחד אמר שלא גילהו כ"ה שנה. וזוהו נבין למה כשמוסרין סתרי תורה לחכם יסבירו רק מסביב ויזהרו שלא ידברו מעצם העניין, כי על ידי כך יוצל המלמד שלא יכהה העניין בלב עצמו...".²⁷

אולי איננו במדרגה בה נוכל לשהות עם הארות, הרגשות ותובנות עשרים וחמש שנה, אך אולי נצליח להמתין שעה, יום או שבוע. אם נלמד בע"ה להגדיל את היכולת לחשות, גם דיבורינו יהיו בעלי אנרגיה מחשמלת...